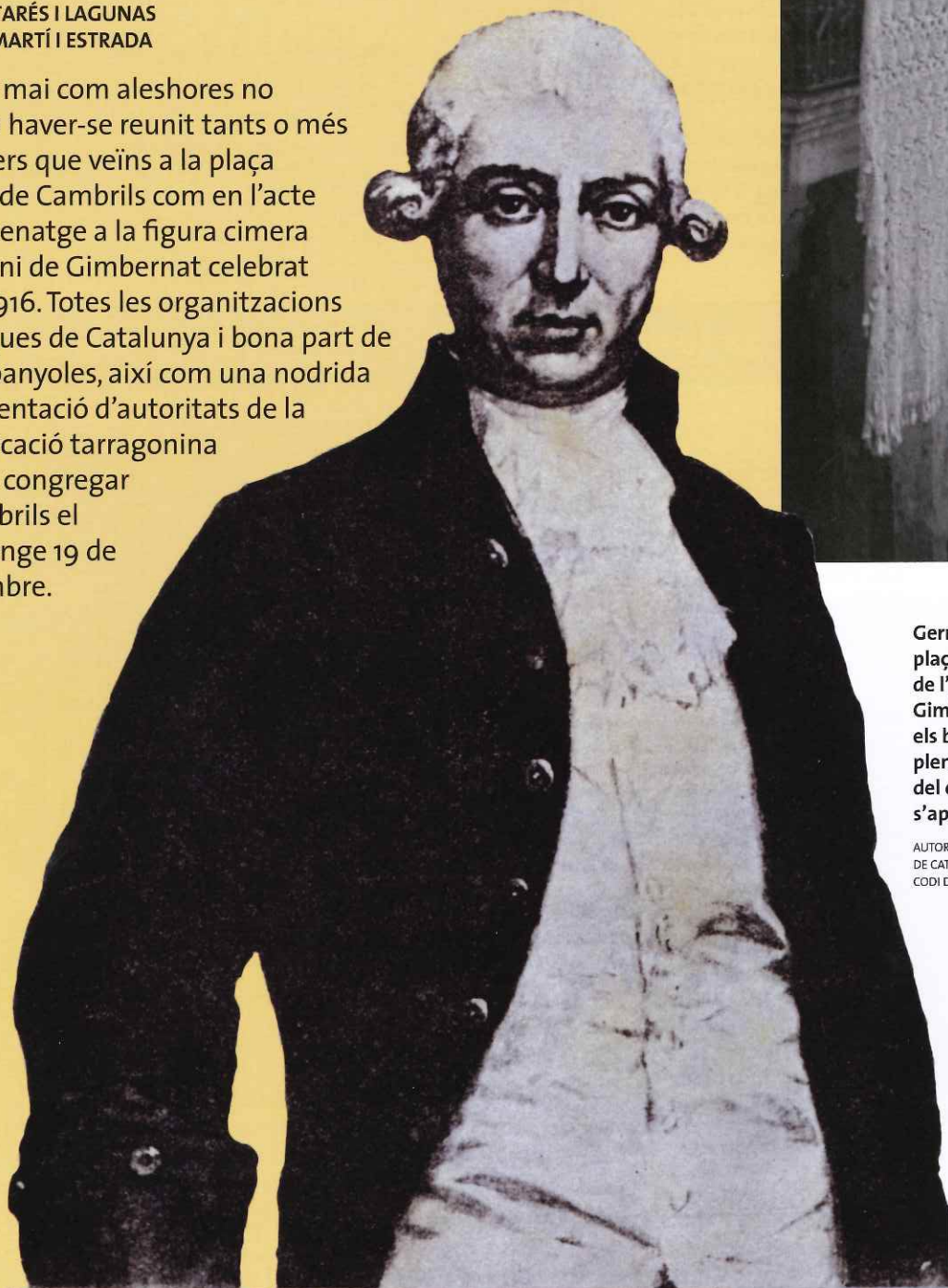

L'homenatge al doctor Gimbernàt de l'any 1916

MANEL TARÉS I LAGUNAS
IGNASI MARTÍ I ESTRADA

Potser mai com aleshores no devien haver-se reunit tants o més forasters que veïns a la plaça major de Cambrils com en l'acte d'homenatge a la figura cimera d'Antoni de Gimbernàt celebrat l'any 1916. Totes les organitzacions mèdiques de Catalunya i bona part de les espanyoles, així com una nodrida representació d'autoritats de la demarcació tarragonina es van congregar a Cambrils el diumenge 19 de novembre.

Gernació aplegada a la plaça de la Vila amb motiu de l'homenatge al doctor Gimbernàt. Destaquen els balcons endomassats i plens de persones. Al final del carrer de Gimbernàt, s'aprecia la torre del Biel.

AUTOR: JOSEP BRANGULÍ. ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA. FONTS BRANGULÍ. CODI DE REFERÈNCIA: NÚM. ANCI-42-N-14074.

LA PERPETUACIÓ DEL RECORD DE GIMBERNAT

Tot i que Antoni de Gimbernàt va morir a Madrid una mica apartat de la vida pública, a causa de la política conservadora i antifrancesa de Ferran VII (Pagarolas, 1985), el cert és que la comunitat mèdica va retre-li homenatge des de ben aviat. Així, a finals de novembre de 1816, la junta directiva del Real Colegio de San Carlos, que havia estat fundat pel cirurgià cambrilenc, va aprovar la col·locació d'un bust de marbre, que, al final, no es va arribar a dur a terme. Molt més tard, a Barcelona, el 1879 van col·locar un retrat seu a la Galeria de Catalans Il·lustres a proposta de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de la capital catalana.

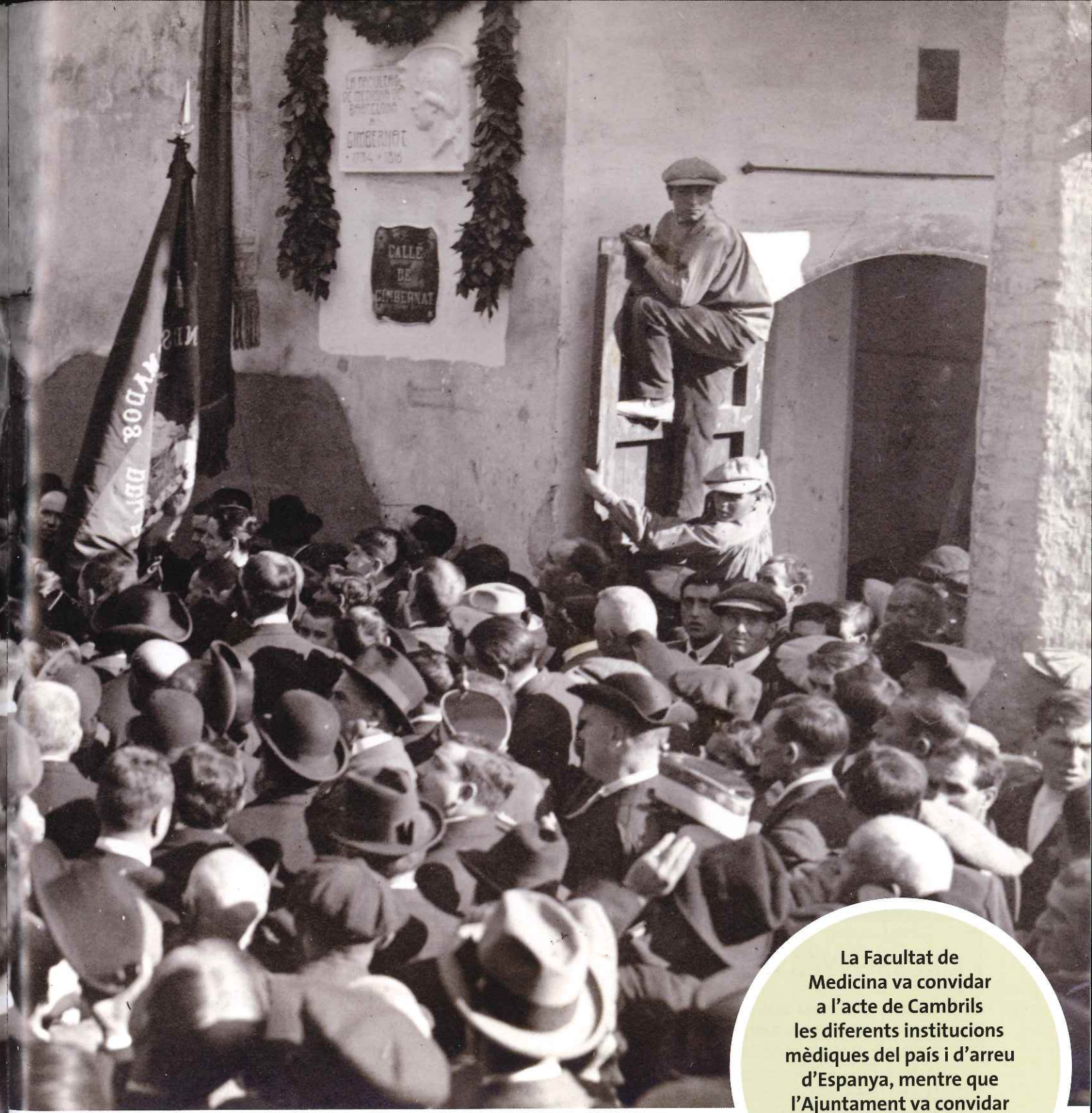
Antoni de Gimbernàt va néixer en una família cambrilenc de notaris, tot i que els seus pares es dedicaven a les terres. Una vegada

adult, va tornar a la seva vila natal en poques ocasions i encara menys els seus fills, que també van destacar en diferents camps científics. En canvi, les altres branques familiars, que van romandre a Cambrils, han perviscut fins gairebé als nostres dies i alguns dels seus membres també han tingut velleïtats culturals destacables. Tanmateix, la figura de l'il·lustre cambrilenc no va ser mai oblidada a la seva vila nadiua. La tendència de recuperar successos i personatges il·lustres del passat, pròpia del moviment romàntic i els seus epígons decimonònics, també es va donar a Cambrils. Un dels mètodes més utilitzat era el canvi de noms de les vies públiques. En efecte, el 13 de març de 1890, la Junta Municipal de Cambrils, presidida per l'alcalde Carles Claxet i Cuchillo, va aprovar un conjunt de noves denominacions per a diferents carrers de la vila. Els canvis van comportar la desaparició dels noms tradicionals de moltes vies i van ser justificats dient que: "la población cuenta con hijos distinguidos y hechos históricos, que

La tendència de recuperar successos i personatges il·lustres del passat, pròpia del moviment romàntic i els seus epígons decimonònics, també es va donar a Cambrils

podrían conmemorarse, dando a las indicadas calles otros nombres relacionados con los propios hechos" (Martí, 2007). Entre aquests fills il·lustres que el consistori volia recordar hi havia Antoni i Carles de Gimbernàt, pare i fill, el cirurgià i el naturalista. Precisament, un dels descendents col·laterals del cirurgià cambrilenc, Josep Gimbernàt i Ferré, formava part de l'ajuntament que havia pres aquella decisió. La nova denominació de l'actual carrer del Doctor Gimbernàt substituïa la del carrer de la Concòrdia, que feia referència a la segregació pactada del terme de Montbrió al segle XVI.

Aquesta denominació de carrer era l'únic homenatge públic que havia rebut Gimbernàt a Cambrils. Tanmateix, existia la consciència que calia fer alguna cosa més. El doctor reusenc Alexandre Frias i Roig, força vinculat a la nostra població, confessava en un article a la *Revista Cambrils* el novembre de 1957 que, de jove, durant les vacances estivals, havia estat parlant amb els seus amics cambrilencs, entre els

La Facultat de Medicina va convidar a l'acte de Cambrils les diferents institucions mèdiques del país i d'arreu d'Espanya, mentre que l'Ajuntament va convidar diversos polítics, així com cambrilencs rellevants que residien fora

quals els germans Vidal i Barraquer, d'organitzar algun homenatge a l'il·lustre cirurgia. Tanmateix, la idea no va reeixir: "el tiempo pasó, nos dispersamos al terminar nuestros estudios y transcurrieron los años sin llevarse a cabo nuestro proyectado homenaje al gran cirujano".

L'ORGANITZACIÓ DE L'HOMENATGE

La iniciativa d'organitzar un homenatge a Gimbernat a Cambrils va venir de fora de la vila, concretament de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. El claustre de

professors celebrat el 17 d'octubre va prendre l'acord de celebrar el centenari de la mort del cirurgià amb la col·locació d'una làpida commemorativa sobre una paret de la seva casa natal. La idea va ser comunicada a l'alcalde de Cambrils per part del degà de la Facultat mitjançant carta del dia 18. El degà sol·licitava permís per celebrar l'acte per mitjan novembre i pregava a l'alcalde que fes les gestions pertinents amb el propietari de la casa perquè els autoritzés a col·locar-hi la placa.

La proposta va agafar per sorpresa el consistori cambrilenc, que va tractar el tema en la sessió municipal del 21 d'octubre. Aleshores, l'al-

La iniciativa d'organitzar un homenatge a Gimbernat a Cambrils va venir de fora de la vila, concretament de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. La proposta va agafar per sorpresa el consistori cambrilenc

calde Ferran Ortoneda va iniciar indagacions per mirar de localitzar la casa natal de Gimbernat, tot i que, com acabem d'explicar, uns quants anys abans s'havia posat el seu nom al carrer on se suposava que havia nascut l'il·lustre cirurgià. Aleshores, el notari arxiver Francesc Sostres, resident a Reus, va fer una recerca exhaustiva dels protocols i va concloure que la casa natal de Gimbernat havia de ser la del número 6 del carrer de la Victòria (l'actual carrer Immolats del Setge, que portava el nom de la muller de l'alcalde Carles Clanjat.) En canvi, des del registre de la propietat van contestar

que no existia cap finca registrada en nom de la família Gimbernat en els llibres antics fins al 1877 i els van donar informació de diferents cases del carrer de la Concòrdia. Al final, en la sessió de l'Ajuntament del 28 d'octubre es comunicava que les investigacions efectuades no havien donat fruit. Segui com sigui, van triar la casa de l'actual carrer de Gimbernat que feia xamfrà amb la plaça de la Vila.

Per preparar l'acte, l'Ajuntament va constituir una comissió organitzadora. Estava formada per representants de les societats i els majors contribuents de la vila, tal i com es feia aleshores per prendre les grans

decisiones. La comissió es va reunir diverses ocasions durant la primera quinzena de novembre. A més, una delegació de l'ajuntament es va entrevistar amb el rector Dr. Carulla per tractar els detalls de l'esdeveniment. També el marquès de Marianao, a través dels seus representants al municipi, es va oferir a ajudar a contactar amb els organitzadors de Barcelona. La Facultat de Medicina va convidar a l'acte de Cambrils les diferents institucions mèdiques del país i d'arreu d'Espanya, mentre que l'Ajuntament va convidar diversos polítics, així com cambrilencs rellevants que residien fora. Alguns van escriure a l'alcalde per excusar-ne

l'assistència, com els diputats Antoni de Veciana, Josep Elías de Molins i Josep Nicolau, el senador Balsells o el mateix Dr. Carulla, que no va poder assistir per un compromís professional que tenia a Lleida. Un dels cambrilencs que més van lamentar no poder assistir a l'homenatge va ser el mestre i historiador Josep Serra i Dalmau, que exercia a Villena (Alacant). En la carta que va enviar, consultable a l'Arxiu Municipal de Cambrils, deia amb sentiment que aquell acte "hace años, muchos años, ha sido mi obsesión" i "tantas veces soñado por mí".

Una instantània dels parlaments durant l'homenatge al doctor Gimbernat. S'hi poden distingir els estendards de la Facultat de Medicina de Barcelona i del Sometent Armat.

AUTOR: FREDERIC BALLELL. ARXIU FOTOGRÀFIC DE BARCELONA - INSTITUT DE CULTURA DE BARCELONA (ICUB).

El catalanisme va reivindicar el paper cabal de Gimbernat en la història de la medicina catalana i l'acte de Cambrils va ser un escenari ideal per fer-ho

el segon actua-
va en nom de la
Real Academia
de Medicina de
Madrid. Havien
arribat en tren
fins a Reus, on
van ser recollits
en automòbil pel
secretari del marquès

de Marianao, Bartomeu Ferrer Bittini, i acompanyats pel bisbe Francesc Vidal i Barraquer. A part dels noms que hem anomenat, els diaris de l'època es recreen amb profusió amb els noms dels assistents il·lustres provinents de fora de la demarcació. En primer lloc, hi va participar tota la primera plana de l'associacionisme mèdic català i bona part de l'espanyol. Hi van ser presents els catedràtics de la Facultat de Medicina de Barcelona, encapçalats pel Dr. Andrés Martínez Vargas, alhora president de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia, en representació del Dr. Carulla, així com diversos professors i representants dels alumnes de la facultat, a tenor de dos alumnes per cada curs; en total, catorze representants dels alumnes, "entre los que se veían a cuatro señoritas", una circumstància que era motiu especial per destacar en aquell temps. També hi havia els metges de guàrdia de l'Hospital Clínic i diferents representacions d'organitzacions mèdiques de tot Espanya, entre les quals, membres de les facultats de medicina de Saragossa, València, Sevilla, Granada, Cadis i Valladolid.

De Reus, havien arribat diversos metges, així com el director de l'Escola Pericial de l'Ateneu Reusenc, el pedagog cambrilenc Lluís Rovira i Guinart. Des de Tarragona, una comissió del Col·legi de Metges i diferents personalitats polítiques i eclesiàstiques, com el governador civil -Zacarias Ayala-, el president de la Diputació -Ramon Vidiella- i el representant de l'Arquebisbat -el canonge Dr. Ramon Sensada-, entre altres. Aquesta aflluència de personalitats va atreure corresponsals de diferents mitjans de premsa, com *Diario de Reus*, *Foment*, *La Vanguardia*, *El Día Gráfico*, *Las Noticias*, *La Veu de Catalunya*, *Diario de Tarragona* i *ABC*, a més de diversos mitjans especialitzats. Per aquest motiu, disposem de diverses cròniques periodístiques de l'homenatge. Una de les més completes és la de *La Vanguardia*, del 20 de novembre. Les cròniques del diari tarragoní *La Cruz* i el diari reusenc *Las Circunstancias*, publicades el dia 21, són molt similars a la del diari barceloní, cosa que ens fa pensar que es van basar en la mateixa font. La crònica del

Diario de Tarragona és l'única que hem localitzat que està signada pel seu autor, que afirma haver estat present a l'acte: es tracta del periodista Modest Dalmau Mallafré. Al costat dels corresponsals, hi van ser presents els primers fotoperiodistes, les fotografies dels quals motiven aquest reportatge.

ELS ACTES

Una vegada rebut el gruix dels participants a l'estació, després de les salutacions, es va organitzar una comitiva que va recórrer la vila fins aturar-se a la cantonada del carrer de Gimbernat amb la plaça, davant de la suposada casa natal de l'eminent metge cambrilenc, en la qual havien col·locat una làpida commemorativa amb la següent inscripció: "La Facultad de Medicina de Barcelona a Gimbernat, 1734-1816". El poble estava engalanat i els balcons lluien domassos.

Al costat de les autoritats, van ocupar un lloc preferent els descendents del cirurgià: Josep i Francesc Vidal i Barraquer, Eusebi Gimbernat, Maria de Gimbernat i Antoñito, Pepe, Adela i Elvira Gimbernat, i Marc Ribas. L'acte va començar amb el discurs del Dr. Martínez Vargas, que, com hem dit, representava el rector de la Universitat de Barcelona. En nom de la Facultat de Medicina, va oferir la làpida al poble de Cambrils, "dando un viva á Gimbernat y otro á Cambrils que fueron contestados con gran entusiasmo". La placa era obra de l'escultor anatómic de l'Hospital Clínic, Dionís Renart (1878-1946).

A continuació, va parlar el Dr. Sebastià Recasens Giol (1863-1933), en representació del rei, i va fer un discurs en què destacava el paper de la monarquia en els èxits aconseguits pel metge cambrilenc. D'acord amb les cròniques periodístiques, Recasens "manifestó que Don Alfonso XIII era un digno sucesor de Carlos III, monarca que dijo dió grandes facilidades al anatómico Gimbernat y á todos los hombres de valer de su tiempo, para desenvolver mejor sus iniciativas. Hablando del viaje de los Reyes á Cataluña, dijo que se verificaría el próximo mes de abril y anadió que el Rey tiene como una de las joyas más preciadas de su Corona á Cataluña, que por su ciencia, industria y comercio puede competir con las más adelantadas del extranjero". Recasens va acabar la primera part del discurs amb un "viva el rey" i, després, va seguir en català, bo i elogiant la figura de Gimbernat, a qui va dedicar un altre visca. Segons

RESSENYES A LA PREMSA

Gràcies a la premsa gràfica de l'època, hem pogut recuperar algunes instantànies preses durant l'acte de Cambrils, corresponents, almenys, a tres fotoperiodistes: Josep Brangulí i Soler (1879-1945), Frederic Ballell i Maymí (1864-1951) i un fotògraf anònim de l'empresa de fotograt Baguñà i Cornet. Les instantànies de Brangulí van ser publicades al diari *ABC* (22/11/1916) i a la revista *Hojas Selectas* (núm. 181, 1917), mentre que les de Ballell apareixen als periòdics *Mundo Gráfico* (29/11/1916) i *Il·lustració Catalana* (03/12/1916). L'agència Baguñà i Cornet va vendre una imatge a la coneguda revista barcelonina *La Hormiga de Oro* (25/11/1916). Totes les fotografies mostren la cantonada de la plaça de la Vila amb el carrer de Gimbernat durant l'aplec. Damunt de la placa del carrer, observem la làpida commemorativa ja descoberta i envoltada d'un marc vegetal. Els principals assistents estan situats davant, mentre que la resta de la gent està situada al seu voltant. Els balcons, d'on pengen domassos, estan plens a vessar. S'hi poden veure la bandera del sometent i l'estendard de la Facultat de Medicina.

ELS ASSISTENTS

El dia de l'homenatge va ser assolat, tal com apuntava la crònica del *Diario de Reus* (21/11/1916) i s'evidencia en les fotografies mateixes. Cap a les 11 del matí, es va formar una comitiva a la Casa de la Vila, la qual, després de passar a recollir el bisbe Vidal i Barraquer -encara no havia estat anomenat arquebisbe de Tarragona- per la seva casa pairal, es va dirigir a l'estació de ferrocarril. En aquell punt, es van reunir els alumnes de les escoles municipals i els col·legis religiosos, el sometent armat amb la seva bandera, la banda de música L'Harmonia del Camp i totes les personalitats locals: els capellans Mn. Carles Espinach -de la parròquia de Santa Maria-, Mn. Rafael Martí -de l'església del port- i Mn. Jaume Garcés -de les Escoles Cristianes-, els Germans de les Escoles Cristianes, el jutge i el fiscal municipals, l'alcalde -Fernando Ortoneda- i tots els

Parlament del doctor Sebastià Recasens, degà de la Facultat de Medicina de Madrid. Al fons, es poden apreciar algunes cases del raval de Gràcia, a l'altra banda de la riera.

AUTOR: JOSEP BRANGULÍ.
ARXIU NACIONAL DE CATALU-
NYA. FONS BRANGULÍ.
CODI DE REFERÈNCIA
NÚM. ANCI-42-N-14073.

regidors, el secretari -Ramon Oriol-, el tinent de carrabiners i diversos particulars notables, com el metge Casimir Rendé, el veterinari Santos Riverola i els hisendats Carlos Roig i Rovira, Josep Vidal i Barraquer, i Tomàs Bassetas, així com els membres la comissió organitzadora de l'homenatge, segons informava el periodista Modest Dalmau al *Diario de Tarragona*: Josep Bas, Josep Rigual, Antoni Massagué i Antoni Cros. Les cròniques periodístiques també puntualitzen que hi havia representants de cadascuna de les entitats cambrilenques: les societats El Porvenir i Centre Catòlic, les mútues Artesana i La Caridad, així com el Sindicat Agrícola i la Societat de Pescadors.

També s'esperaven a l'andana els doctors Sebastià Recasens i Gustavo Pittaluga. El primer, que feia poc temps que era degà de la Facultat de Medicina de Madrid, assistia en representació del rei Alfons XIII, mentre que

Aquesta aflluència de personalitats va atreure corresponsals de diferents mitjans de premsa. Al costat d'aquests, hi van ser presents els primers fotoperiodistes del moment

destaca *La Veu de Tarragona* (26/11/1916), el gest del Dr. Recasens envers la seva llengua materna li va valer molts aplaudiments.

A continuació dels dos metges, va ser el torn del bisbe de Solsona, Francesc Vidal i Barraquer, que va parlar en nom de Cambrils: “aconsejo á las madres que cuando con sus hijos pasen por delante de ella [la làpida], los hagan comprender que deban hacerse dignos para merecer el día de mañana un tributo semejante”. Finalment, el petit Antoni va entregar una carta d'agraïment al doctor Martínez Vargas, que la va llegir en veu alta. Aquest nen devia correspondre a Antoni Gimbernàt Muñoz, fill de l'actor del mateix nom.

Després de l'acte de descobriment de la làpida commemorativa, els convidats van desplaçar-se a l'edifici escolar dels Germans de la Doctrina Cristiana per dinar. El banquet va comptar entre 150 i 200 comensals, que havien pagat 10 pessetes per cobert –segons una carta del notari Francesc Sostres localitzada a l'Arxiu Municipal de Cambrils–, servit per l'emblemàtic Hotel de Londres, de Reus. Durant l'àpat, alguns assistents van dur a terme diversos parlaments i es van aixecar per fer els acostumats brindis tan típics de l'època. De nou en aquesta ocasió, el bisbe Vidal i Barraquer va parlar en nom del poble i es va adreçar al doctor Recasens perquè transmetés al rei el contingut del seu missatge. El futur cardenal li va fer saber dos dels principals temes més actuals que tenia llavors la població de Cambrils i que requerien, segons ell, d'una solució imminent: la construcció d'una murada que protegís el poble dels embats de les rierades i la construcció d'un dic per protegir la platja. Aquí, Vidal i Barraquer va fer gala de les seves dotes de negociació, advocant a favor dels interessos de la vila en un moment tan oportú com aquell que se li havia presentat.

Just en aquell moment, estaven pendants dos projectes destinats a arreglar la riera i el port de Cambrils. El projecte de defensa contra lesavingudes de la riera d'Alforja havia estat aprovat a mitjan novembre. Consistia en la construcció d'un mur de contenció sobre l'existent i la seva continuació fins a l'altura del col·legi dels Germans de la Doctrina Cristiana (*Diario de Tarragona*, 21/11/1916). Respecte al port, cal dir que a mitjan desembre, una comissió presidida per l'alcalde va visitar el governador civil per informar-lo del perill que corria la barriada marítima si no es portaven a terme les obres de defensa de la platja, les quals s'havien demanat al govern després dels nombrosos temporals que, en aquells anys, havien causat estralls a la població (entre els quals, el recordat temporal de 1911, l'any de les desgràcies).

EPÍLEG

L'homenatge a Gimbernàt va congrega a Cambrils un nombre important de personalitats acadèmiques i polítiques del país, cosa que va motivar la col·laboració de les persones principals de la vila. Per al bon funcionament de la jornada, va destacar el paper preponderant de la família Vidal i Barraquer, especialment del bisbe Francesc Vidal, que va estar en tot moment al costat de les màximes personalitats. Quasi totes les cròniques destaquen, en especial, que Vidal i Barraquer era descendent del llinatge Gimbernàt, cosa que és cert, tot i que fos a través d'una branca familiar secundària. El bisbe va parlar en dues ocasions en nom del poble; en canvi, cap crònica periodística no diu que hi hagués cap intervenció de les autoritats municipals. L'alcalde, com a representant màxim civil, no va parlar en l'acte, ni tampoc en l'àpat que es va celebrar després. Segurament, els Vidal també devien intercedir perquè els religiosos de La Salle cedissin els seus locals per celebrar el banquet de celebració. A un altre nivell, el marquès de Marianao va col·laborar en la preparació de l'acte, tot i que no sembla que hi hagués estat present. Marianao va delegar algunes gestions en el seu secretari personal, Ferrer Bittini, com entrevistar-se a Barcelona amb el rector de la Universitat per ultimar determinats detalls de la jornada o recollir algunes personalitats de l'estació de Reus en cotxe per acompanyar-les a Cambrils.

No hem de menystenir les diferents sensibilitats ideològiques que es van manifestar durant l'acte entre la comunitat mèdica assistent. Així, el doctor Recasens, en representació del monarca, va acabar el seu discurs en català, dient que era fill de Torredembarra. Just abans d'aquestes paraules, havia traslladat a l'audiència els auguris del rei i la reina. D'acord amb la crònica de la revista especialitzada *El Restaurador Farmacéutico* (30/11/1916) –l'única que destaca aquesta part del discurs–, la reina li havia dit el següent: “me habló con entusiasmo del deseo que siente de venir a esta tierra el próximo mes de Abril, porque su anhelo es convivir con el pueblo catalán, ya que considera que la piedra más preciada de su corona es Cataluña a pesar de que algunos se empeñen en no reconocerlo así”. És interessant la cunya final de la declaració.

En l'homenatge van participar diversos representants de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, entre els quals el seu president –Joan Freixas i Freixas–. En acabar l'acte, van repartir entre els assistents un fullet amb la biografia i el retrat de Gimbernàt, editat per la mateixa associació. El bisbe Vidal i Barraquer va interessar-se especialment pel treball d'aquesta entitat mèdica i va encarregar-los una publicació més extensa sobre la biografia del cirurgià cambrilenc, que pretenia distribuir entre els cambrilencs a mode de record de l'acte. Unes setmanes després, amb el mecenatge del bisbe cambrilenc, l'associació editava un opuscle de dinou pàgines escrit pel doctor Freixas. L'obra també incloïa una crònica detallada de l'acte commemoratiu de Cambrils.

Els historiadors Àlvar Martínez, José Pardo i Enrique Perdigueró (2007) han escrit que el catalanisme mèdic va reinterpretar la figura de Gimbernàt per incorporar-la en el seu relat: “Se trataba, curiosamente, de incorporar una figura representativa de la España ilustrada al panteón ilustre de la catalanidad, hasta convertirla en un personaje de referencia obligada para la historiografía médica catalana posterior.” Consideren que la participació en l'acte de Cambrils de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana i l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques –que qualifiquen com el “principal baluarte del catalanismo médico”– no era pas fortuït, sinó que hi reivindicaven el paper cabal de Gimbernàt en la història de la medicina catalana. Aleshores, el catalanisme era una ideologia emergent prou atraient dins de la classe mèdica i, a Cambrils, havia interessat a molts dels seus metges, com Jeroni Estrany, Casimir Rendé o Joan Riba.

Gimbernàt, excel·lent exemple de l'avenç de la cirurgia europea del segle XVIII, seria recordat en diverses ocasions a partir d'aleshores, sobretot entre la comunitat mèdica, però també pels erudits locals, com el desaparegut cronista Josep Salceda (1923-2011) o l'historiador vinyolenc Laureà Pagarolas. A Cambrils, en una població que no pot presumir de gaires fills il·lustres, la figura d'aquest metge cirurgià de primer nivell ha captat especialment l'interès de la minsa historiografia local, que l'ha enaltit i l'ha incorporat en el relat historiogràfic.

Referències documentals

- FREIXAS, Joan. *Biografia d'en Antoni de Gimbernàt*. Barcelona: Associació General de Metges de Llengua Catalana, 1916.
- MARTÍ, Ignasi. *Elits i control social al Cambrils de la Restauració Borbònica (1874-1923)*. Cambrils: Ajuntament de Cambrils, 2007.
- MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar; PARDO TOMÁS, JOSÉ; PERDIGUERO GIL, Enrique. “Los orígenes de la historiografía médica catalana (1907-1936)”. En: *Medicina, ideología e historia en España (siglos XVI-XXI)*. pp. 101-114 (2007).
- PAGAROLAS, Laureà. *Els Gimbernàt i el Cambrils del segle XVIII*. Cambrils: Ajuntament de Cambrils, 1985.
- Arxius consultats: Arxiu Municipal de Cambrils.
- Prensa històrica consultada: *La Vanguardia* (Barcelona), *La Cruz* (Tarragona), *Diario de Reus*, *Diario de Tarragona*, *Las Circunstancias* (Reus), *Foment* (Reus), *La Veu de Tarragona*, *ABC* (Madrid), *La Hormiga de Oro* (Barcelona), *Mundo Gráfico* (Madrid), *El Restaurador Farmacéutico* (Barcelona), *Ilustració Catalana* (Barcelona), *Semanario Católico* (Reus).

La figura d'Antoni de Gimbernàt, protagonista de l'onzè Cicle de Memòria de Tardor

La conferència inaugural de l'Aula de Gent Gran de Cambrils d'Extensió Universitària, a càrrec del doctor Pere Mestres, també va estar dedicada a Gimbernàt

• BERTA RUIZ | MANEL TARÉS | IGNASI MARTÍ

L'onzè Cicle de Memòria de Tardor està dedicat, enguany, a la figura d'Antoni de Gimbernàt, amb motiu del bicentenari de la seva mort. Per commemorar aquesta efemèride, des de l'àrea de Cultura –Arxiu Municipal, Museu d'Història i Biblioteca Municipal– s'han organitzat una sèrie de conferències i activitats que giren entorn a la seva obra i la seva destacada trajectòria professional.

Els actes s'han iniciat aquest mes d'octubre i s'allargaran dins el mes de novembre. El darrer acte i més significatiu serà la Jornada d'Homenatge del 2n Centenari de la mort d'Antoni de Gimbernàt i Arbós, que tindrà lloc el proper 19 de novembre. Aquesta jornada, que compta amb la col·laboració de la Societat Catalana de Cirurgia i la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, se centrarà en la figura d'Antoni de Gimbernàt per la seva gran contribució a l'avenç de la medicina. Hi intervindran metges, historiadors, anatòmics i cirurgians de tot l'Estat.

Gimbernàt protagonitza la inauguració del curs 2016-2017 de l'Aula de Gent Gran

El passat 5 d'octubre, a la sala d'actes del Casal Municipal de la Gent Gran, va tenir lloc la inauguració del curs 2016-2017 de l'Aula de Gent Gran de Cambrils d'Extensió Universitària. L'acte va comptar amb la presència de l'alcalde de Cambrils –Camí Mendoza–, el vicerector de la URV –Jordi Tous–, el regidor de Cultura –Lluís Abella– i el president de l'Aula de Gent Gran de Cambrils –Lluís Álvarez–.

Sota el títol “Antoni de Gimbernàt i Arbós, un gran personatge de la Il·lustració espanyola”, el doctor Pere Mestres va ser l'encarregat d'encetar la programació de xerrades que es faran aquest curs. En la seva intervenció, el doctor Pere Mestres va fer un exhaustiu repàs per la vida i trajectòria professional del cirurgià cambrilenc, que va néixer en plena Il·lustració, un període de molts canvis i molt important en l'evolució d'Europa. Segons va dir Mestres, “és un segle en què s'intenten canviar moltes coses

Entrevista imaginària a Gimbernàt a càrrec del Dr. Pere Mestres

en la manera de pensar, en les supersticions, en la ignorància i en la falta de brillantor intel·lectual. Comença a haver-hi interès per la tècnica i la ciència”.

Després d'iniciar els estudis inicials a Cambrils i seguir-los a l'escola Sant Joan dels Franciscans de Riudoms –de la qual no en queda pràcticament res avui en dia–, Antoni de Gimbernàt va estudiar a la Universitat de Cervera i a Cadis, on va aprendre la cirurgia de la mà del doctor Pere Virgili. Després d'uns anys de dirigir el Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, va ser reclamat pel rei, que li va proposar fer un viatge de quatre anys per Europa perquè conegués les tècniques més avançades. A la seva tornada va fundar el Real Colegio de San Carlos i va organitzar un museu anatòmic-patològic annex al mateix col·legi. A començaments del segle XIX la seva carrera estava en la màxima esplendor i va presidir tots els col·legis de cirurgia d'Espanya. A més, va tenir una gran influència perquè va apostar per unir la cirurgia, la medicina i l'anatomia. Va descobrir el lligament del canal crural, que rep el seu nom, i va inventar una sèrie d'estrils

destinats a les operacions quirúrgiques i oculars. També va escriure diverses obres sobre cirurgia en castellà i en anglès, i va ser cirurgià de cambra de tres reis d'Espanya.

Després d'un vida plena d'èxits i d'una trajectòria brillant, els darrers dies d'Antoni de Gimbernàt van ser molt tristos i desgraciats. El rei Ferran VII va considerar traïdors tots aquells que havien col·laborat amb els francesos, encara que fos perquè complien amb el seu deure. Segons va explicar Mestres, “Gimbernàt ho va perdre tot, els seus títols, els seus càrrecs i tots els seus diners. El seu fill Agustí el va acollir a Madrid, on va morir cec. Va patir problemes en la seva estructura mental i també va tenir cataractes. Un dels seus deixebles el va operar, però com no tenia el cap clar, la mateixa nit de l'operació es va treure les benes i això va provocar la ceguesa”. Cap a les acaballes de la conferència, es va comptar amb l'aparició d'un personatge vestit d'Antoni de Gimbernàt (Josep M. Pallisé), que va ser entrevistat pel mateix Pere Mestres, per conèixer alguns detalls més de la seva vida.

Conferència del doctor Rafael Albiol sobre Pere Virgili

El passat 11 d'octubre, va tenir lloc, a la sala d'actes del Centre Cultural, la conferència “Pere Virgili, protector i mestre d'Antoni de Gimbernàt”, organitzada per l'Ajuntament de Cambrils amb la col·laboració de l'Antena del Coneixement de la Universitat Rovira i Virgili. La conferència, que suposava el primer acte del cicle de Memòria de Tardor, va anar a càrrec de Rafael Albiol i Molné, doctor en Medicina i Cirurgia, que és fill de Vilallonga del Camp i va escriure, fa uns anys, una biografia dedicada a l'eminent cirurgià Pere Virgili i

Bellver (1699-1776), també nascut en aquella vila del Tarragonès. La carrera de Virgili va ser llarga i intensa, un exemple d'esforç, tenacitat i intel·ligència. Molt lligat a la sanitat militar, va destacar, sobretot, per haver organitzat un sistema modern d'educació en cirurgia, després d'haver fundat el Real Colegio de Cirugía de Cadis, el primer de l'Estat espanyol, i, a continuació, el de Barcelona. Precisament, un dels primers professionals que es van beneficiar d'aquests col·legis va ser Antoni de Gimbernàt, que gaudia del guiatge de Virgili. Aquest va cri-

dar Gimbernàt, recent llicenciat, perquè s'encarregués de donar les primeres classes d'Anatomia del nou col·legi barceloní.

El doctor Albiol Molné va fer un repàs de la vida professional de Virgili, donant moltes dades i informacions, documentades de

manera cronològica. Pere Virgili va ser nomenat cirurgià major de cambra pel rei Ferran VI, a més, va aconseguir abans que la resta de països europeus, que s'unissin la cirurgia i la medicina, entre d'altres fites destacades de la seva biografia.

El doctor Rafael Albiol va fer una aproximació biogràfica del cirurgià Pere Virgili, figura que va influenciar a Antoni de Gimbernàt